

Forlagssvindel

- en ny vej til nemme penge?

Antallet af videnskabelige tidsskrifter vokser eksponentielt. En stor andel af de nye tidsskrifter tilbyder publicering mod betaling. Som ung og uerfaren forsker er det svært at finde rundt i denne jungle af tidsskrifter, forlag og betaling, og man kan let blive snydt.

Om forfatterne

Anita L. Thiesen er forskningsbibliotekar i Biovidenskab på Syddansk Universitetsbibliotek, hvor hun blandt andet beskæftiger sig med forskningsevaluering (bibliometri) samt undervisning og vejledning i god akademisk praksis. alt@bib.sdu.dk

Når en forsker får en artikel optaget i et tidsskrift med *peer review* (dvs. hvor artiklens kvalitet er blevet bedømt af andre eksperter inden for området), er det en glædelig begivenhed. Frugterne af det kundskabens træ, som man har plantet og passet, kan nu høstes af andre. Denne begivenhed kan hurtigt spores i mailboksen. Et stigende antal tidsskrifter og konferencer tilbyder nemlig at udgive ens næste artikel. Ofte kender man ikke disse tidsskrifter, men de har tilsyneladende høje *impact factors* (et mål for videnskabelig gennemslagskraft), og titlerne er nogenlunde relevante for ens forskningsfelt.

Forskningspublicering er en vare

Hvorfor pludselig al denne interesse? Når der gøres reklame, er det for at sælge en vare, og det er da også tilfældet her. Varen er en adgang til at publicere i et *Open Access* (OA) -tidsskrift, hvor artiklen ligger frit tilgængelig på internettet. Her er det forfatteren, som betaler en afgift for at få artiklen optaget. *Open Access* hylder, som andre gratis-tjenester, den smukke tanke om fri og ligelig adgang til forskningen og den globale udbredelse af information.

Troværdighed er altafgørende for forskningens kvalitet. Når artiklen er blevet bedømt og accepteret af et anerkendt, videnskabeligt tidsskrift, har den fået et kvalitetsstempel. Og jo højere *impact factor* dette tidsskrift har, des større anerkendelse og gennemslagskraft kan forskeren, i teorien, se frem til.

Mange nye OA-tidsskrifter skilter med *peer reviews* og høje *impact factors* og forsikrer om, at kun forskning af allerhøjeste kvalitet kommer igennem nåleøjet. Men hvad sker der med troværdigheden og kvalitetskravene, når det er forfatteren som betaler? Kan og vil de nye OA-tidsskrifter overholde disse krav? Eller er tilbuddet om at publicere en artikel mod betaling bare en ny måde at tjene penge på? Ikke at der er noget galt i det, blot produktet opfylder de gældende etiske standarder for god forsk-

ningsskik og videnskabelig formidling. Den samme kritik kan selvfølgelig rettes mod de traditionelle betalingstidsskrifter, som jo også sælger en vare – ofte til meget høje priser. Her er det abonnenten, dvs. læseren eller biblioteket, som er kunden og som afgør, om kvaliteten er værd at betale for.

Fup-tidsskrifter

De nye OA-tidsskrifter kan være mere eller mindre lødige, og de mest tvivlsomme af dem kaldes for “Scam Journals”, fup-tidsskrifter. Problemet er ikke nyt, for der har altid været trykte tidsskrifter, som lå i den lave ende af kvalitetsskalaen uden *peer review* og af dårlig teknisk standard. Men tærskelen for at udgive et trykt tidsskrift, endstige holde styr på en skare af abonnenter, har tidligere været høj. Et digitalt tidsskrift kan nemt og hurtigt oprettes på en fjern server. Det tunge og tidskrævende *peer review* kan også speedes op, fx ved at den faglige bedømmelse foregår i et kommentarfelt, efter at artiklen er lagt på nettet.

Hvis et tidsskrift er alt for ringe, falder abonnenterne fra. Men med OA-modellen kan de besværlige abonnenter undgås, og finansieringen er sikret, så længe der findes forfattere eller institutioner, der er villige til at betale. Om der også findes læsere er mindre vigtigt. Her er der naturligvis en mulighed for at tjene nemme penge, og i dag findes der mange forskellige betalingsmodeller, som kan være både dyre og komplicerede at gennemskue. Og her ser vi endda bort fra den helt åbenlyse svindel med publicering, hvor man blot opkræver pengene uden at levere varen.

I de senere år er der gjort mange forsøg på at afsløre sådanne Scam Journals. Der er utallige eksempler på falske *peer reviews*, og mange artikler, som fagligt set er det rene nonsens, er blevet indsendt og optaget både i OA og traditionelle tidsskrifter. En videnskabsjournalist på det anerkendte tidsskrift *Science*, John Bohannon, skrev i 2012 helt

Ole Ellegaard er forskningsbibliotekar i Fysik og Kemi på Syddansk Universitetsbibliotek, hvor han blandt andet beskæftiger sig med simulering af fysiske processer, videnskabsteori, bibliometri og registrering af kemiske forbindelser. oleell@bib.sdu.dk

Illustration: Bo Michélsen

bevidst en elendig forskningsartikel og sendte den til 304 OA-tidsskrifter. Artiklen var så fuld af fejl, at ethvert videnskabeligt tidsskrift burde afvise den. Men halvdelen af tidsskrifterne accepterede artiklen, ofte efter et peer review uden bemærkninger. Bemærk dog, at der ikke var tale om et forsøg i videnskabelig forstand, da han ikke havde en kontrolgruppe at sammenligne med. Vi ved altså ikke, hvordan de traditionelle tidsskrifter ville have behandlet hans artikel.

Beall's liste

Scam Journals håndteres ganske kontant af bibliotekaren Jeffrey Beall fra University of Colorado, som årligt offentliggør en liste over problematiske OA-forlag og -tidsskrifter. Over 900 forlag er i dag registreret på Beall's liste.

Der kan være mange grunde til, at et ellers hæderligt tidsskrift havner på "Beall's liste", som derfor er lidt kontroversiel. Men mange ser listen og det underliggende website som et nyttigt værktøj til at undgå de uheldige sider af OA-publicering. I alle tilfælde har Beall's store indsats sat fokus på problemet og medvirket til den livlige debat om videnskabelig etik og publiceringspraksis, som foregår på mange netmedier og blogs.

Flere eksempler på lodret svindel er kommet frem de senere år. To velrenommerede tidsskrifter, det schweiziske *Archives des Sciences* og det østrigske botaniktidsskrift *Wulfenia*, fik deres websider kopieret, hvorved adskillige forfattere mistede deres

publiceringsgebyr. Danske forskere er blevet narret til at publicere i *International Journal of Advanced Research*, som er registreret hos Beall, og som har en titel, der minder meget om det anerkendte tidsskrift *Journal of Advanced Research*. I dette tilfælde lykkedes det dog forfatterne at trække artiklen tilbage, da man opdagede miseren.

De nye OA-forlag er også udsat for et vist pres fra traditionelle forlag, som stadig lever af at sælge abonnementer. De har selvfølgelig en stor interesse i at bevare den eksisterende forretningsmodel og bringe OA-bevægelsen i miskredit. Beall's liste beskæftiger sig kun med OA-tidsskrifter, men der bliver også fusket indenfor de traditionelle tidsskrifter. Fx kan en Scam Journal undgå at komme på Beall's liste ved at skifte til den traditionelle betalingsmodel. Hvis svindlen med kvalitetsproces og peer review er professionelt udført, kan der gå lang tid, før nogen opdager det og kan bevise, hvad der foregår.

Bordet fanger

I sommeren 2014 blev vi kontaktet af en ph.d.-studerende, som skulle have sin første artikel udgivet. Hun havde sendt den ind til et OA-tidsskrift med en relevant titel, men opdagede så, at dette tidsskrift stod på Beall's liste. Der var kun udkommet to artikler på 1½ år – med samme emne og samme forfattere. Linket til artiklerne virkede ikke. Det lignede et fup-tidsskrift! Hvad gør man så? Kan man fortryde, efter man har indsendt? Hvad risikerer man? Og kan det skade ens videre karriere?

Open Access

Adgang til artikler i et videnskabeligt tidsskrift kræver normalt et abonnement, som kan koste op til 50.000 kr./år. "Gratis" adgang via Open Access findes i flere varianter:

- Gylden OA, hvor artiklerne optages i et OA-tidsskrift mod betaling, og frit kan læses af enhver.
- Grøn OA, hvor artiklen optages gratis i et almindeligt tidsskrift, som tillader at artiklen samtidig publiceres et andet sted (parallel-publicering) på visse betingelser. Det kan være som en tidligere version eller kladde (preprint), i et andet format (fx HTML) eller med 6-12 mdrs. forskelse.
- Vi foreslår endnu en kategori: Sort OA, hvor artiklen optages i et fup-tidsskrift med ringe eller ingen kvalitetskontrol og peer review, dvs. en form for pengemaskine.

Der findes også en mellemting, hybrid OA, hvor artiklen optages i et almindeligt tidsskrift, men frikøbes så den er frit tilgængelig i den endelige version på tidsskriftets hjemmeside.

Vælg det rigtige tidsskrift

Når man skal beslutte, hvilket tidsskrift man vil sende sin artikel til, kan man bruge disse kriterier:

- **Er det et anerkendt tidsskrift?**
Dvs. at tidsskriftet optræder blandt referencerne i gode artikler indenfor emnet, og evt. har en høj "impact factor" (en beregnet værdi, som angiver den faglige gennemslagskraft).
- **Har tidsskriftet peer review?**
Dvs. at artiklens kvalitet skal bedømmes af en eller flere fagfæller ("peers") inden den kan blive udgivet. Bemærk dog, at der findes højt anerkendte tidsskrifter uden sædvanligt peer review.
- **Er titlen velkendt indenfor faget?**
Dvs. at den citeres i de artikler man læser, og ens vejleder eller andre erfarne forskere kender denne titel.
- **Giver tidsskriftet BFI points?**
I det danske BFI-system får universiteterne penge efter, hvor mange artikler forskerne har publiceret i bestemte tidsskrifter. Titlerne er udvalgt af danske forskere indenfor de enkelte fagområder. Der er næsten 20.000 tidsskrifter på listen, heraf 3.000 titler indenfor naturvidenskab.
- **Er det et tidsskrift med Open Access?**
I Danmark har vi et politisk mål om, at alt offentlig forskning skal være frit tilgængelig via OA i 2020. Målet kan opfyldes på flere måder (se faktaboks om Open Access).

Det tager ikke mange sekunder at indsende sit manuskript online. Undervejs skal man krydse af i feltet "Jeg har læst og godkendt betingelserne", og her gør mange forskere præcis det samme som en privatperson, der downloader apps eller opretter en netprofil: Man godkender vilkårene uden at tænke nærmere over dem, måske endda uden at læse dem. Men når man sender sit manuskript til et forlag, indgår man en kontrakt på forretningsmæssige vilkår, og det er en god ide at læse den igennem, før man trykker "send". Ofte kræver forlaget, at man overdrager copyright og andre rettigheder til dem, og hvis artiklen skal udgives som OA, har man måske forpligtet sig til at betale et publiceringsgebyr på 3.000-15.000 kr.

Desværre må vi sige, at "bordet fanger" i forhold til det valgte tidsskrift. Når man først har indsendt sin artikel, og dermed indgået en juridisk bindende aftale med forlaget, kan det være svært at komme ud af aftalen igen uden en god grund, som at man fx har opdaget grundlæggende fejl i sine forsøg. Hvis forlaget afviser artiklen, har man naturligvis lov til at kontakte et nyt forlag, men inden da kan der være gået lang tid med peer review og anden korrespondance. Derfor er det en rigtig god ide at tænke over, hvem man sender manuskriptet til.

Ikke altid sort/hvidt

Hvis man har valgt et forkert tidsskrift, må man som minimum se i øjnene, at ens artikel nok ikke får den synlighed og læserskare, som den ellers kunne have fået. Og at man selv går glip af en del af de citationer (dvs. den hæder og anerkendelse), som man måske havde fortjent. Dette er alvorligt nok

for en ung forsker, som hurtigst muligt skal skabe sig et vist fagligt renommé for at komme i betragtning til en fast stilling.

Hvis man er kommet til at vælge et decideret svindel forlag, risikerer man at både pengene og arbejdet er spildt. Forlaget accepterer artiklen og sender regningen, og så sker der ikke mere. Linket til artiklen virker ikke, eller hjemmesiden bliver nedlagt. Hvis man har overdraget sin copyright, er det forlaget, som har rettighederne til udgivelsen. Ellers kan man måske få artiklen udgivet et andet sted, hvis man meddeler forlaget, at man ønsker at trække artiklen tilbage, at man betragter deres adfærd som svindel og i øvrigt vil overgive sagen til universitetets jurister. Værre er det måske, hvis forlaget fremadrettet misbruger ens navn i deres markedsføring for at lokke andre i fælden. Det kan jo være, at man nogle år senere faktisk er blevet "et navn" indenfor sit fag!

Men hvem ved? Et nystartet OA-tidsskrift eller forlag, uden den store erfaring eller mange ressourcer, men med et reelt ønske om at udgive videnskabelige artikler, bliver måske mere professionelt og anerkendt med tiden. Den nævnte ph.d.-studerende fik sin artikel udgivet, og den findes nu gratis online i en god PDF-kvalitet. Nu, et år senere, eksisterer tidsskriftet stadig og har 6 artikler med duelige links. Det er beskedent, men dog positivt. Og set fra forlagets side giver det god mening at trække hjulene i gang på denne måde. Måske kan unge forskere og nye tidsskrifter ligefrem hjælpe hinanden frem? Det er ikke altid sort eller hvidt! Og forlagene på Beall's liste er ikke nødvendigvis kriminelle allesammen, nogle af dem er bare ikke særlig dygtige... endnu. ■

Forslag til yderligere læsning

Beall, J. (2015, November 5th). Beall's List: Potential, possible, or probable predatory scholarly open-access publishers. <http://scholarlyoa.com/publishers/>

Dorch, B. F. (2006). Gratis adgang til naturvidenskab. *Aktuel Naturvidenskab*, 6, 30-31.

Ramkov, J. (2014, 2. december). Rovrisk forlag tager danske forskere ved næsen. *Ingeniøren*. Lokaliseret den 11. november 2015 på <http://ing.dk/artikel/rovrisk-forlag-tager-danske-forskere-ved-naesen-172643>

Secher, K. (2013, 4. oktober). Falsk forskning afslører dårlig kontrol blandt åbne tidsskrifter. *Videnskab.dk*. Lokaliseret den 11. november 2015 på <http://videnskab.dk/kultur-samfund/falsk-forskning-afslorer-darlig-kontrol-blandt-abne-tidsskrifter>